

ному і місцевих бюджетах податків і зборів. Отже, проблема розвитку інвестиційної діяльності досить складна і актуальна, потребує удосконалення податкового середовища та у його рамках державного управління.

Податкова політика в Україні сьогодні не відповідає міжнародним стандартам, а тим самим не сприяє збільшенню обсягів іноземного інвестування. Для вирішення цієї проблеми потрібне вдосконалення механізму податкового регулювання інвестиційної діяльності на національному рівні. Саме тому на сьогодні актуальним є впровадження нових податкових інструментів, стимулів, пільг, які б, у свою чергу, були адаптовані для умов транзитивної економіки України. Потрібна також їх апробація на всіх рівнях, а також забезпечення максимальної стабільності українського законодавства, що є необхідною передумовою для активізації інвестиційної діяльності в Україні. Тому вважаємо необхідним подальше дослідження податкової політики як інструменту стимулювання інвестиційної діяльності в Україні.

Література

1. Міжнародні рейтинги України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>
2. Варналій З. Вплив оподаткування прибутку на економічний розвиток України / З. Варналій, Д. Серебрянський // Економіка України. — 2010. — №5. — С. 64—65.
3. Сайт Державної податкової адміністрації України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.sta.gov.ua>
4. Податковий кодекс України // Голос України. — 2010. — № 229—230 (4979—4980).
5. Вишневецький В. Шляхи вдосконалення системи податкової амортизації / В. Вишневецький, О. Вієцька // Економіка України. — 2011. — № 2. — С. 49—59.
6. Рейтинг простоти ведення бізнесу Doing Business — 2011 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.doingbusiness.org>
7. Левошко Л. В. Податок на прибуток як інструмент регулювання підприємницької діяльності : Сьома Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Сучасний соціокультурний простір 2010». [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://intkonf.org/levoshko-lv-podatok-na-pributok-yak-instrument-regulyuvannya-pidpriemnitskoyi-diyalnosti/>

Стаття надійшла до редакції 30 квітня 2013 р.

УДК 657.421.32

Дуба В. М., к. е. н.,
доцент кафедри обліку підприємницької діяльності
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОБЛІКУ ЧИННИКІВ ВНУТРІШНЬОГО ГУДВІЛУ

Розглянуто підходи науковців до відображення в бухгалтерському обліку інтелектуальних активів, які зумовлюють виникнення внутрішнього гудвілу як доданої вартості підприємства. Визначено основні проблеми бухгалтерського обліку інтелектуальних активів. Запропоновано правила обліку складових внутрішнього гудвілу як капіталовкладень у створення інтелектуальних активів.

Рассмотрены подходы ученых к отражению в бухгалтерском учете интеллектуальных активов, обуславливающие возникновение внутреннего гудвила как добавленной стоимости предприятия. Определены основные проблемы бухгалтерского учета интеллектуальных активов. Предложены правила учета составляющих внутреннего гудвила как капиталовложений в создание интеллектуальных активов.

The approaches of scientists to display in the accounting of intellectual assets which contribute to the emergence of internal goodwill as value-added businesses, are reconsidered. The main problems of intellectual assets accounting are redefined. The rules for accounting a component of internal goodwill as investment in the creation of intellectual assets are proposed.

Ключові слова: інтелектуальні ресурси, внутрішньостворений гудвіл, капіталізація активів, управління знаннями, трансформація рахунків.

Ключевые слова: интеллектуальные ресурсы, внутренне созданный гудвилл, капитализация активов, управления знаниями, трансформация счетов.

Key words: intelligen tresources, self-created goodwill, capitalization of assets, know ledgemanagement, transformation of accounts.

Традиційні погляди на інститут бухгалтерського обліку вимагають їх перегляду з врахуванням зростання ролі інтелектуальних ресурсів як ключового чинника зростання вартості інституційних одиниць. Останнім часом відмінності між балансовою і ринковою вартістю підприємств постійно збільшуються за рахунок того, що в обліку, згідно із діючими національними стандартами, відображається лише незначна частина вартості інтелектуальних ресурсів.

Постановка проблеми. На сучасному етапі інституційних змін в економіці методика та організація обліку внутрішньо створених нематеріальних ресурсів суб'єктів господарювання обговорюється та є об'єктом пильної уваги економістів не тільки в Україні, але й у всьому світі. Розробка методики правил обліку інтелектуальних активів ведеться як на рівні окремих країн, так і міжнародних організацій. Дослідження теоретичних положень інституціональної економіки і діючої практики бухгалтерського обліку нематеріальних активів вітчизняних підприємств дозволило визначити низку невирішених проблем, серед яких: недостатнє дослідження економічної сутності інтелектуальних активів як результатів інтелектуального виробництва підприємства, недосконалість положень щодо визнання та зарахування на баланс підприємства складових внутрішнього гудвілу, що збільшують вартість інтелектуального капіталу підприємства. Перераховані проблемні питання та їх дискусійний характер, недостатня розробленість ряду питань в економічній літературі та нормативних документах, що регулюють облік інтелектуальних активів, підтверджують актуальність даного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом над проблемами облікового відображення інтелектуальних активів як чинників створення нематеріальних переваг і внутрішнього гудвілу підприємства працювали Л. Барух, Е. Брукінг, С. Ф. Голов, П. Заровін, О. В. Кантаєва, С. Ф. Легенчук, Ю. Ю. Мороз, Я. В. Соколов, М. Л. Пятов, Н. М. Проскуріна, В. М. Хобта, Р. В. Романів, Н. М. Ткаченко, В. В. Травін, Г. Уманців, Т. Б. Циганова. Однак, через ряд об'єктивних причин багато проблемних питань, пов'язаних з обліком складових внутрішнього гудвілу, залишаються невирішеними.

Виклад основного матеріалу дослідження. Традиційна модель бухгалтерського обліку суперечить об'єктивній оцінці компанії, заважає економіці зберігати свою конкурентоспроможність за умов ринкової кон'юнктури, яка швидко змінюється. Розробка методики відображення інтелектуальних активів у пострадянському бухгалтерському обліку стала одним з найважливіших завдань його теорії та облікової практики.

З метою забезпечення адекватності показників фінансової звітності вимогам користувачів інформації висувається значна кількість пропозицій по включенню до складу об'єктів бухгалтерського обліку внутрішнього гудвілу, що виникає не лише при придбанні або приватизації (корпоратизації), а й під час звичайної діяльності підприємства. Зокрема, В. Травін пропонує розглядати внутрішній гудвіл як елемент національного багатства країни та зазначає, що методика бухгалтерського обліку, яка застосовується для відображення господарської діяльності підприємств в Україні не передбачає можливості застосування її до прояву такого елемента національного багатства країни на мікрорівні як внутрішній гудвіл [1, с. 196].

Про необхідність відображення в обліку внутрішнього гудвілу також свідчить критика зарубіжних дослідників сучасної системи бухгалтерського обліку. Так, на думку американської дослідниці Е. Брукінг [2, с. 160] існуючу систему необхідно перегляну-

ти, щоб і вона відображала потреби компаній третього тисячоліття. Зокрема, автор наголошує, що зміст графі «гудвіл» у фінансовій звітності необхідно розшифрувати і перейменувати відповідно до сучасних вимог користувачів облікової інформації.

На думку Г. Уманців [3, с. 23], внутрішній гудвіл, зокрема, його окремі елементи, які автор називає нематеріальними чинниками (витрати на дослідження і розробки, витрати на підвищення професійного рівня персоналу, рекламу, на створення брендів та інші витрати з формування ділової репутації підприємства), необхідно відображати у примітках до фінансової звітності. С. Ф. Голов запропонував розширити сферу застосування позабалансових рахунків для бухгалтерського відображення окремих елементів внутрішнього гудвілу (просування на ринок нового продукту, потенційні можливості, досвід, зацікавленість і гнучкість працівників, лояльність клієнтів) [4, с. 440].

Т. Б. Циганова [5, с. 21] пропонує надавати інформацію про внутрішній гудвіл підприємства в пояснювальній записці до річної бухгалтерської звітності. На думку Р. В. Романіва, при введенні гудвілу до складу активу балансу для забезпечення рівноваги у складі пасиву балансу слід увести окрему позицію в рахунку «Додатковий вкладений капітал» [6, с. 94]. Вважаємо, що дана пропозиція заслуговує на увагу, оскільки при відображенні тих складових внутрішнього гудвілу, які не входять до складу активів підприємства, слід виділяти джерело його утворення на відповідному пасивному рахунку.

Провівши аналіз існуючих поглядів дослідників, можна виділити такі підходи до відображення в бухгалтерському обліку інтелектуальних активів, що в існуючій обліковій практиці відносяться до неідентифікованих (рис. 1). Наведені підходи дозволяють створити передумови для побудови методології бухгалтерського обліку та аналізу інтелектуальних активів підприємства.

Заслуговує на увагу питання відображення на балансових рахунках бухгалтерського обліку внутрішнього гудвілу Я. В. Соколова і М. П. Пятова. Їх пропозиція полягає у тому, щоб внутрішній гудвіл відображати на синтетичному рахунку 010 «Внутрішній гудвіл» (російського Плану рахунків), до якого відкрити аналітичні рахунки у наступному розрізі 0101 «Здібності менеджерів та працівників компанії», 0102 «Відносини з постачальником», 0103 «База клієнтів», 0104 «Ділова репутація», 0105 «Бренд» [7, с. 47]. Автори праці вважають, що відображення в бухгалтерському обліку зазначених елементів потрібне для управлінських цілей, крім того, інформація, яка міститься по елементах буде не доступна для конкурентів.

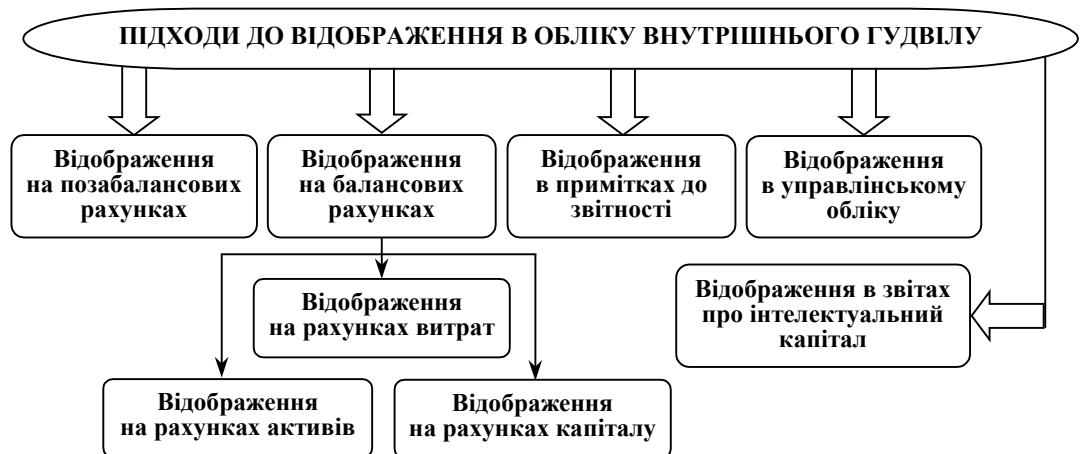

Рис. 1. Підходи до відображення інтелектуальних активів у системі бухгалтерського обліку

В інформаційній економіці внутрішній гудвіл, сформований підприємством за період свого існування, повинен стати об'єктом бухгалтерського обліку не тільки на момент здійснення продажу підприємства, але й повинен бути відображений у Балансі підприємства як актив у момент його визначення.

На думку В.Травіна, витрати на створення внутрішнього гудвілу необхідно капіталізувати та пропонує відображати їх на субрахунку 194 «Внутрішній гудвіл» за відповідними аналітичними рахунками в наступному розрізі [1, с. 196—197]: рахунок 194.1 «Економічні та інші привілеї»; рахунок 194.2 «Ділова репутація»; рахунок 194.3 «Імідж, створений персоналом»; рахунок 194.4 «Ділові зв'язки».

При цьому передбачається трансформація рахунків для відображення в бухгалтерському обліку операцій, пов'язаних зі створенням внутрішнього гудвілу (табл. 1).

Таблиця 1

ТРАНСФОРМАЦІЯ РАХУНКІВ ДЛЯ ВІДОБРАЖЕННЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ, ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ СТВОРЕННЯМ ВНУТРІШНЬОГО ГУДВІЛУ (ЗА В. ТРАВІНИМ)

№ п/п	ІСНУЮЧИЙ ПОРЯДОК		ЗАПРОПОНОВАНИЙ ПОРЯДОК	
	Назва витрат	Рахунки бухгалтерського обліку	Елементи внутрішнього гудвілу	Субрахунки бухгалтерського обліку
1	Витрати, пов'язані з отриманням економічних та інших привілеїв	127 «Інші нематеріальні активи»	Економічні та інші привілеї, в тому числі: законодавчі пільги, державні замовлення, податкові пільги, державні гарантії, пільгові умови кредитування	194/1 «Економічні та інші привілеї»
2	Витрати на маркетинг і рекламу	93 «Витрати на збут»	Ділова репутація підприємства, в тому числі: витрати на здійснення маркетингу; на рекламу конкурентних переваг суб'єкта господарювання	194/2 «Ділова репутація»
3	Витрати на підготовку і перепідготовку кадрів	92 «Адміністративні витрати»	Імідж, створений персоналом, у тому числі: витрати на підготовку і перепідготовку кадрів, проходження семінарів, тренінгів	194/3 «Імідж, створений персоналом»
4	Витрати на підвищення ділової репутації підприємства	92 «Адміністративні витрати»	Ділові зв'язки підприємства, в тому числі: витрати на участь у виставках, конференціях, форумах, представницькі витрати	194/4 «Ділові зв'язки»

У той же час, при оцінці бізнесу, заснованого на знаннях, обов'язково повинен враховуватися кадровий потенціал. Адже саме уміння, знання і навички співробітників підприємства визначають успішність, створюють конкурентну перевагу, забезпечують ринкову ефективність і впливають на вартість підприємства. Отже, в діючу методику бухгалтерського обліку цим автором запропоновано внести зміни в частині капіталізації частини витрат, які обліковуються на рахунках 92 «Адміністративні витрати» та 93 «Витрати на збут», на субрахунку 194 «Внутрішній гудвіл». При цьому кореспонденція рахунків передбачається така (табл. 2).

Таблиця 2

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВНУТРІШНЬОГО ГУДВІЛУ (ЗА В. ТРАВІНИМ)**

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
1	Відображені витрати на рекламування конкурентних переваг суб'єкта господарювання	194/2 «Ділова репутація»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
2	Відображені витрати на підвищення кваліфікації працівників: — за умови наявності підтверджуючого документу про позитивне проходження атестації з підвищення кваліфікації	194/3 «Імідж, створений персоналом»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
	— за відсутності підтверджуючого документу	92 «Адміністративні витрати»	
3	Відображені витрати на участь у конференції	194/4 «Ділові зв'язки»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»

Закінчення табл. 2

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспондуючі рахунки	
		Дебет	Кредит
4	Відображені витрати на отримання технічних знань, які необхідні для забезпечення вміння використовувати нове обладнання	194/3 «Імідж, створений персоналом»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
5	Відображено витрати, які пов'язані з участю в професійних організаціях та асоціаціях	194/1 «Економічні та інші привілеї»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами»
6	Нараховано амортизацію на складові внутрішнього гудвілу:		
	— економічні та інші привілеї	92 «Адміністративні витрати»	13 «Амортизація необоротних активів»
	— маркетингова діяльність	93 «Витрати на збут»	
	— імідж, створений персоналом	92 «Адміністративні витрати»	
	— ділова репутація підприємства	92 «Адміністративні витрати»	

Враховуючи економічну природу внутрішнього гудвілу, його зміст може бути розкрито через поняття інтелектуального капіталу. Якщо перекласти на мову обліку, врахувавши принцип балансової рівності між майном підприємства та джерелами його утворення, внутрішній гудвіл необхідно відображати через об'єкти як активу, так і пасиву. Виходячи з того, що внутрішній гудвіл найреальніше оцінити в процесі комерціалізації інтелектуальних продуктів, найбільш репрезентативним найменуванням цього економічного явища є комерційні інтелектуальні активи. Таким чином, в активі балансу потрібно фіксувати комерційні інтелектуальні активи, а в пасиві — інтелектуальний капітал. Такий підхід дасть змогу пояснити структуру внутрішнього гудвілу, що підвищить якість управлінського аналізу складових економічного потенціалу підприємства.

Ю. Ю. Мороз [8, с. 229] пропонує змінити назву активного рахунку 19 з «Гудвіл» на «Комерційні активи», одночасно ввівши до нього субрахунок 192 «Гудвіл за справедливою вартістю». У свою чергу до зазначеного субрахунку підприємства він пропонує відкривати рахунки третього порядку: 1921 «Компетенція персоналу», 1922 «Організація господарської діяльності», 1923 «Позиція на ринку». Також він пропонує до рахунку 42 «Додатковий капітал» ввести субрахунок 426 «Інтелектуальний капітал», інформація на якому може накопичуватися в розрізі наступних рахунків 4261 «Людський капітал», 4262 «Організаційний (структурний) капітал», 4263 «Клієнтський (споживчий) капітал». Розвиваючи тезу щодо необхідності відображення гудвілу через об'єкти активів і капіталу, цей автор пропонує доповнити баланс підприємства додатковими статтями: в активі — комерційні активи, в пасиві — інтелектуальний капітал (табл. 3).

Таблиця 3

**ІНФОРМАЦІЯ ПРО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНУ СКЛАДОВУ
ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА (ЗА Ю. Ю. МОРОЗОМ)**

Р-к 19 «Комерційні активи»	Р-к 426 «Інтелектуальний капітал»
Субрахунок 192 «Гудвіл за справедливою вартістю»:	
1921 «Компетенція персоналу», у т.ч.:	Р-к 4261 «Людський капітал»
— рівень освіти, знань, навичок персоналу	
— досвід роботи персоналу	
— здоров'я персоналу	
— творчі здібності	
— компетентність та професіоналізм персоналу	
— моральні цінності персоналу	
— культура праці персоналу	

Закінчення табл. 3

Р-к 19 «Комерційні активи»	Р-к 426 «Інтелектуальний капітал»
Субрахунок 192 «Гудвіл за справедливою вартістю»:	
1922 «Організація господарської діяльності», у т.ч.:	Р-к 4262 «Організаційний (структурний) капітал»
— бази даних	
— комунікаційні системи	
— організаційна структура	
— етика бізнесу	
— культура організації	
— філософія управління	
— електронні мережі	
— система управління бізнесом	
1923 «Позиція на ринку», у т.ч.:	Р-к 4263 «Клієнтський (споживчий) капітал»
— зв'язки з клієнтами	
— інформація про клієнтів	
— історія взаємовідносин з клієнтами	
— рівень виконання контрактних зобов'язань	
— торгова марка (бренд)	

Необхідно підкреслити, що переважна більшість учених, які досліджують проблеми обліку складових внутрішнього гудвілу на балансових рахунках, наголошують на необхідності обліку здібностей і компетенцій персоналу, або ж людського капіталу. З цього приводу варто згадати «Економікс» К. Макконела та С. Брю, які у свій час зазначали, що «інвестиції у людський капітал — це будь-яка дія, яка підвищує кваліфікацію та здібності і тим самим продуктивність праці робітників. Витрати, які сприяють підвищенню будь-якої продуктивності, можна розглядати як інвестиції, адже поточні витрати здійснюються з тим розрахунком, що ці витрати будуть багаторазово компенсовані зростим потоком доходів у майбутньому» [9, с. 171].

На сьогоднішній день у світовій практиці існують два принципових підходи до обліку людських ресурсів: модель активів — «хронологічна модель витрат» і модель корисності. Перша передбачає ведення обліку витрат на капітал і його амортизацію; друга — безпосередньо оцінку ефекту тих або тих кадрових інвестицій. Вітчизняна облікова теорія і практика у значній мірі тяжіє до хронологічної моделі витрат на капітальні вкладення, тому необхідно враховувати цей аспект в обліку нематеріальних активів, створених персоналом підприємства.

Одним з основних недоліків чинних стандартів бухгалтерського обліку є відсутність єдиної системи регістрів і рахунків для відображення витрат інноваційної діяльності. Існуючі облікові моделі не адекватні розмаїттю інноваційних процесів і не дають достатньо достовірних даних про вкладення підприємств у наукові дослідження та розробки. Підхід, запропонований О. В. Кантаєвою [10], який охоплює інноваційну сферу діяльності, передбачає відкриття до рахунку 12 «Нематеріальні активи» таких субрахунків: 121 «Невідчутні активи», у тому числі 121.1 «Інтелектуальний капітал підприємства», 121.2 «Внутрішній гудвіл», 121.3 «Права власності, що належать зовнішнім суб'єктам» та субрахунок 122 «Інноваційні продукти», у тому числі 122.1. «Інноваційні розробки з нової техніки», 122.2. «Інноваційні розробки з прогресивної технології», 122.3 «Інноваційні розробки з системи організації виробництва та управління».

Згідно п. 9 ПСБО 8 «Нематеріальні активи», не визнаються нематеріальними активами, а підлягають відображенню у складі витрат звітного періоду, в якому вони були здійснені, витрати на підвищення ділової репутації, створення торговельних марок (знаків) [11]. В означеному контексті у статті Г. Уманців [12, с. 10] наводиться пропозиція щодо класифікації витрат, пов'язаних з розробкою, реєстрацією торговельної марки та рекламною кампанією (брендінгом) за двома групами: витрати, що пов'язані зі створен-

ням торговельної марки та витрати, які впливають на формування ринкової вартості торговельної марки при її використанні. Для узагальнення цих витрат в обліку цим автором запропоновано використання аналітичного рахунку 9411 «Витрати на створення і використання торговельних марок», що забезпечить можливість ідентифікації сум зазначених вище витрат та їх використання в процесі оцінки ринкової вартості.

Слід відмітити, що в багатьох випадках торговельні марки створюються підприємством не лише для підвищення ділової репутації, а насамперед як засіб ведення конкурентної боротьби за ринок або з метою продажу (надання) права на використання торговельної марки та отримання від цього економічної вигоди. При цьому з точки зору цивільного права (ст. 495 Цивільного кодексу України) торговельні марки як створені самостійно, так і придбані (отримані) за наявності свідоцтва на них є об'єктами інтелектуальної власності відповідного суб'єкта.

Варто підкреслити, що впровадження методів управління організацією, яка спирається на знання, вимагає: 1) інвестицій в інформаційні і комунікаційні технології; 2) інвестицій у дослідження і розвиток; 3) ефективного управління інформацією і комунікацією; 4) справного управління інноваціями; 5) інвестицій у розвиток працівників; 6) створення зв'язків із зацікавленими особами, укладання стратегічних альянсів.

З метою аналітичного обліку та ефективності управління нематеріальними активами проф. Н. М. Ткаченко пропонує до рахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів» відкрити субрахунки [13]:

1541 «Внесені нематеріальні активи засновниками»

1542 «Придбані нематеріальні активи»

1543 «Створені нематеріальні активи власними силами».

У П(С)БО 8 подається термін «Незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи», тобто капітальні інвестиції у придбання, створення і модернізацію нематеріальних активів, використання яких за призначенням на дату балансу не відбулося. Для чіткого, достовірного обліку інвестиційних операцій, які пов'язані з нематеріальними активами, а також для підвищення аналітичного рівня облікової інформації автором Я. Ізмайловим [14] пропонується до субрахунку 154 «Придбання (створення) нематеріальних активів» ввести аналітичний рахунок 1549 «Незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи». На останньому слід відображати нематеріальні активи, що готові до використання, але на них ще не отриманий патент чи інші дозвільні документи, які необхідні для введення нематеріальних активів до експлуатації, або коли майже готові нематеріальні активи не використовуються більш як один рік через неповну готовність.

Облік «синергетичних ефектів» запропоновано С. Ф. Легенчуком [15], вони виникають у результаті взаємодії інтелектуальних активів підприємства, які не знайшли свого облікового відображення (тобто всіх інших інтелектуальних активів окрім інтелектуальної власності). Синергетичні ефекти пропонується відображати в активі балансу на субрахунку 193 «Синергетичні ефекти», оскільки вони є результатом взаємодії активів, як і гудвіл. Для відображення в обліку синергетичного ефекту в пасиві запропоновано введення рахунку «Синергетичний капітал» з відображенням його у складі додаткового капіталу на рахунку 428.

Підхід до обліку інтелектуального капіталу, за яким він ототожнюється з гудвілом, передбачає відображення його на рахунку 19 «Гудвіл», при чому вартість цього активу визначається як різниця між вартістю підприємства на ринку та його активами. Гудвіл може бути від'ємним, але це не буде означати, що інтелектуального капіталу немає. Підхід умовний і в основному він критикується науковцями через недоліки в оцінці гудвілу. Хоча має сенс теза про те, що вартість підприємства на ринку в XXI столітті визначається залученням інноваційних технологій і, як наслідок, формування інтелектуального капіталу фірми.

Класичний підхід передбачає відображення в обліку інтелектуального капіталу згідно законодавства, а саме на рахунку 12 «Нематеріальні активи». На балансі підприємства відображається майже весь ринковий і структурний капітал, об'єкти яких належать до інтелектуальної власності.

Суцільний облік усіх складових інтелектуального капіталу передбачає використання балансових і позабалансових рахунків і спеціальної управлінської звітності.

Огляд пропозицій і рекомендацій вітчизняних і зарубіжних вчених щодо відображення компонентів внутрішнього гудвілу на балансових рахунках показав, що основними проблемами бухгалтерського обліку інтелектуальних активів є:

1. Згідно з чинними міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку значна частина витрат, пов'язаних із створенням інтелектуальних активів, враховується як витрати звітного періоду або як використання прибутку, а створені при цьому нематеріальні активи не враховуються на балансі.

2. Алгоритм формування вартості ідентифікованих нематеріальних активів відтворює правила формування первісної вартості основних засобів. Тому у відношенні значної частини витрат, які по суті є вкладеннями в компоненти інтелектуальних активів, МСФЗ 38 містить пряму заборону на їх капіталізацію.

3. Для підтримання здатності інтелектуальних активів приносити економічні вигоди необхідно здійснювати періодичні вкладення. Така властивість інтелектуальних активів робить малопридатним для їх обліку алгоритм обліку нематеріальних активів за первісною вартістю.

Отже, проблема відсутності ідентифікованого обліку та відображення на балансі інтелектуальних активів (компонентів «внутрішнього гудвілу») створює труднощі бухгалтерського обліку вкладень у їх створення. Фундаментальна проблема полягає у тому, що витрати, які є капіталовкладеннями, не ставляться у відповідність майбутнім доходам, що можуть виникнути завдяки цим витратам. У результаті «розривається зв'язок між фінансовою інформацією та ринковою вартістю».

Бухгалтерський облік інтелектуальних активів (неідентифікованих нематеріальних активів, компонентів внутрішнього гудвілу) пропонується здійснювати за такими правилами:

1) інтелектуальні активи повинні обліковуватися на рахунку 192 «Гудвіл, створений власними силами» в момент отримання прав, що надають можливість отримувати економічні вигоди. До вказаної дати всі витрати, пов'язані з одержанням такого права, відображаються на окремому спеціальному субрахунку рахунку довгострокових інвестицій 15 «Капітальні інвестиції» (наприклад, субрахунок 156 «Створення інтелектуальних активів», якщо підприємство застосовує Інструкцію про застосування Плану рахунків та використовує субрахунки, визначені цією Інструкцією);

2) враховуючи об'єктивно існуючий процес дифузії виключних прав підприємства на отримання економічних вигід, облікова вартість інтелектуальних активів не може і не повинна бути статичною. Це означає, що всі подальші вкладення в інтелектуальні активи також спочатку обліковуються на рахунку 156.

Для реалізації викладених правил пропонується виокремити зі складу витрат, що обліковуються на сьогоднішній день на рахунках 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 941 «Витрати на дослідження і розробки», витрати, що фактично є вкладеннями в інтелектуальні активи.

Література

1. Травін В. В. Особливості організації бухгалтерського обліку внутрішнього гудвілу як прояву соціального капіталу на мікроекономічному рівні / В. В. Травін // Вісник ЖДТУ. — 2010. — №2 (52). — С. 192—199.
2. *Brooking A. Intellectual Capital. Core Asset for the Third Millennium Enterprise* / A. Brooking. — London: International Thomson Business Press, 1996. — 224 p.
3. Уманців Г. Внутрішній гудвіл підприємства, проблеми оцінки та обліку / Г. Уманців // Бухгалтерський облік і аудит. — 2006. — № 9. — С. 20—23.
4. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку : монографія / С. Ф. Голов. — К. : Центр навч. літ-ри, 2007. — 522 с.
5. Цыганова Т. Б. Развитие методики стоимостной оценки объектов бухгалтерского учета: автореф. дис. ... канд. экон. наук: спец. 08.00.12 / Татьяна Борисовна Цыганова. — Йошкар-Ола, 2011. — 23 с.

6. Сучасні проблеми обліку: монографія / За ред. докт. екон. наук, проф. М. С. Пушкаря. — Тернопіль : ТНЕУ, 2010. — 268 с.
7. Соколов Я. В. Гудвил: «новая» категория бухгалтерского учета / Я. В. Соколов, М. Л. Пятов // Бухгалтерский учет. — 1997. — № 2. — С. 46—50.
8. Мороз Ю. Ю. Об'єкти моніторингу комерційних активів як складової економічного потенціалу підприємства [Текст] / Ю. Мороз // Міжнародний збірник наукових праць / Житомирський державний технологічний університет. — 2010. — Вип. 2(17). — С. 225—231.
9. Макконнелл К. Р. Экономикс: В 2 т. / К. Р. Макконнелл, С. А. Брю; пер. с англ.; Т. 1. — Баку: Азербайджан, 1992. — 399 с.
10. Организация и методы оценки предприятия (бизнеса): Учебник / Под ред. В. И. Кошкина. — М.: ЭКМОС, 2002. — 944 с.
11. Кантаєва О. В. Питання розвитку теорії та практики обліку і аналізу інноваційної діяльності підприємств [Текст] / О. В. Кантаєва // Бухгалтерський облік та аудит. — 2009. — № 4. — С. 25—31.
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» (із змінами), затверджене наказом Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 р. № 242 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://buhgalter911.com/Res/PSBO/PSBO8.aspx>
13. Уманців Г. Методологічні засади обліку торговельних марок [Текст] / Г. Уманців // Бухгалтерський облік і аудит. — 2009. — № 6. — С. 3—10.
14. Ткаченко Н. М. Теоретико-методологічні аспекти обліку нематеріальних активів / Н. М. Ткаченко // Наукові праці Національного університету харчових технологій. — 2010. — № 36. — С. 89—93.
15. Ізмайлов Я. О. Облік незавершених капітальних інвестицій в нематеріальні активи за П(С)БО та МСФЗ / Я. О. Ізмайлов // Управління розвитком. — 2010. — № 20 (96). — С. 47—48.

Стаття надійшла до редакції 15 травня 2013 р.

УДК 336.71

Ходакевич С. І.,
доцент кафедри банківської справи,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

БАНКІВСЬКА ІНФРАСТРУКТУРА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті проаналізовано сучасний стан розвитку банківської інфраструктури України з позицій функціонального та інституційного забезпечення. Приведено характеристику та оцінку діяльності основних елементів банківської інфраструктури. Надано оцінку ступеня розвитку банківської інфраструктури.

В статье анализируется современное состояние развития банковской инфраструктуры Украины с позиций функционального и институционального обеспечения. Приводится характеристика и оценка деятельности основных элементов банковской инфраструктуры. Дается оценка степени развития банковской инфраструктуры.

In the article modern development of bank infrastructure of Ukraine status is analysed from positions of the functional and institutional providing. Description over and estimation of activity of basic elements of bank infrastructure are brought. The estimation of degree of development of bank infrastructure is given.

Ключові слова: банківська інфраструктура, банківська діяльність, банківська система, Національний банк України, бюро кредитних історій, колекторські агентства.

Ключевые слова: банковская инфраструктура, банковская деятельность, банковская система, Национальный банк Украины, бюро кредитных историй, коллекторские агентства.

Key words: bank infrastructure, bank activity, banking system, National bank of Ukraine, bureau of credit histories, collection agency.